

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Ministerstwo Sprawiedliwości, www.gov.pl/web/sprawiedliwosc [Translation already published on the official website of the Polish Ministry of Justice] Permission to re-publish this translation has been granted by the Polish Ministry of Justice for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC

© Ministerstwo Sprawiedliwości, www.gov.pl/web/sprawiedliwosc [Tłumaczenie zostało już opublikowane na oficjalnej stronie Ministerstwa Sprawiedliwości] Zezwolenie na publikację tego tłumaczenia zostało udzielone przez Ministerstwo Sprawiedliwości wyłącznie w celu zamieszczenia w bazie Trybunału HUDOC

PIERWSZA SEKCJA

SPRAWA K. P. PRZECIWKO POLSCE

(Skarga nr 52641/16)

WYROK

Art. 5 ust. 3 • Nadmiernie długi okres tymczasowego aresztowania skarżącej wynoszący ponad sześć lat • Oparcie się przez sądy krajowe na przesłankach, których nie można uznać za „wystarczające” do uzasadnienia całego okresu pozbawienia wolności

Art. 34 • Ofiara • Pozwane państwo wywiązało się z wynikającego z art. 3 proceduralnego obowiązku przeprowadzenia skutecznego śledztwa w sprawie zarzutów przekroczenia uprawnień przez funkcjonariusza służby więziennej w kontekście stosunku zależności, w wyniku czego skarżąca zaszła w ciężę w okresie pozbawienia wolności • Nieudzielenie przez skarżącą informacji, dlaczego nigdy nie wystąpiła o odszkodowanie z tytułu naruszenia praw osobistych w związku z zarzucanym złym traktowaniem • Utrata statusu ofiary

STRASBURG

26 października 2023 r.

OSTATECZNY
26/01/2024

Wyrok ten stał się ostateczny zgodnie z warunkami określonymi w art. 44 ust. 2 Konwencji. Wyrok może podlegać korekcie wydawniczej.

W sprawie K. P. przeciwko Polsce

Europejski Trybunał Praw Człowieka (pierwsza sekcja), zasiadając jako Izba w składzie:

Marko Bošnjak, *Przewodniczący*,
Alena Poláčková,
Krzysztof Wojtyczek,
Lətif Hüseynov,
Péter Paczolay,
Ivana Jelić,
Gilberto Felici, *sędziowie*,

oraz Liv Tigerstedt, *Zastępczyni Kanclerza Sekcji*,

mając na uwadze:

skargę (nr 52641/16) przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej wniesioną do Trybunału w dniu 30 sierpnia 2016 r. na podstawie art. 34 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności („Konwencja”) przez obywatelkę polską, K. P. („skarżąca”);

decyzję o zakomunikowaniu skargi Rządowi polskiemu („Rząd”);

decyzję o nieujawnianiu tożsamości skarżącej;

uwagi stron;

obradując na posiedzeniu niejawnym w dniu 3 października 2023 r.,

wyduje następujący wyrok, który został przyjęty w tym dniu:

WPROWADZENIE

1. Skarga dotyczy czasu trwania tymczasowego aresztowania skarżącej, ograniczeń wizyt rodzinnych skarżącej oraz zarzutów przekroczenia uprawnień przez funkcjonariusza służby więziennej w kontekście stosunku zależności, w wyniku czego skarżąca zaszła w ciążę w okresie pozbawienia wolności.

FAKTY

2. Skarżąca urodziła się w 1984 r. i mieszka w A. Reprezentowała ją A. Żurawska, prawniczka prowadząca praktykę w Gdańsku.

3. Rząd reprezentowany był przez swojego pełnomocnika J. Sobczaka z Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

4. Okoliczności faktyczne sprawy można streścić następująco.

I. POSTĘPOWANIE KARNE I ARESZTOWANIE

A. Śledztwo

5. W maju 2012 r. prokuratura wszczęła śledztwo w sprawie zarzutów oszustwa i prania pieniędzy przez spółkę A. Spółkę założył w 2009 r.

ówczesny mąż skarżącej, M. P., i oferowała ona wysokie oprocentowanie depozytów złożonych przez około 11 000 osób. W 2012 r. ogłoszono jej niewypłacalność i zlikwidowano.

6. W dniu 30 sierpnia 2012 r. M. P. został zatrzymany i tymczasowo aresztowany w związku ze śledztwem.

7. W dniu 28 września 2012 r. skarżącej postawiono zarzuty popełnienia szeregu przestępstw, głównie związanych z zarządzaniem finansami spółek, w których była prezesem zarządu. W dniu 10 października 2012 r. zastosowano wobec niej zakaz opuszczania kraju.

8. W dniu 15 kwietnia 2013 r. Prokuratura Okręgowa w Łodzi podjęła decyzję o postawieniu skarżącej dodatkowych zarzutów. Zarzucono jej popełnienie dodatkowych przestępstw związanych z udzielaniem pomocy małżonkowi w utworzeniu i prowadzeniu spółki A., która była piramidą finansową. W szczególności skarżącej zarzucono podpisanie ponad 2 000 indywidualnych umów depozytów na rzecz spółki.

B. Aresztowanie

9. W dniu 15 kwietnia 2013 r. prokurator zdecydował o zatrzymaniu skarżącej i zgodnie z planem dokonano jej zatrzymania. Tego samego dnia Sąd Rejonowy w Łodzi zdecydował o tymczasowym aresztowaniu skarżącej. Skarżąca poinformowała sąd, iż od sierpnia 2012 r. leczy się psychiatrycznie.

10. W dniu 17 maja 2013 r. Sąd Okręgowy w Łodzi oddalił zażalenie skarżącej na postanowienie o tymczasowym aresztowaniu z 15 kwietnia 2013 r.

11. Tymczasowe aresztowanie skarżącej było następnie regularnie przedłużane.

12. W dniu 15 czerwca 2015 r. Prokurator Okręgowy w Łodzi wniósł akt oskarżenia przeciwko skarżącej i jej mężowi.

13. Wszystkie postanowienia przedłużające tymczasowe aresztowanie skarżącej opierały się na następujących podstawach. Po pierwsze, i przede wszystkim, istniało prawdopodobieństwo wymierzenia surowej kary ze względu na skalę działalności przestępczej, o udział w której skarżącą podejrzewano. Sądy podejrzewały ponadto, że skarżąca może zakłócać prawidłowy przebieg postępowania, biorąc pod uwagę prawdopodobieństwo orzeczenia kary do 15 lat pozbawienia wolności. Sądy krajowe uznawały, że tymczasowe aresztowanie skarżącej było konieczne ze względu na wyjątkową złożoność sprawy, co uzasadniało przeprowadzenie dużej liczby przesłuchań i innych czynności procesowych.

W niektórych przypadkach władze odnosiły się do trudnej sytuacji osobistej skarżącej, ponieważ przebywała ona w zakładzie karnym wraz z dzieckiem. Chociaż przyznawały, że zakład karny nie jest idealnym miejscem do wychowywania dziecka, nie stanowiło to wyraźnego przeciwwskazania dla jej aresztowania.

Wreszcie władze krajowe wielokrotnie badały zarzuty skarżącej, że kontynuowanie jej tymczasowego aresztowania stanowiło naruszenie Konwencji, uznawały one jednak, że jej dalsze aresztowanie stosowano jedynie na okres niezbędny do zakończenia procesu i że całkowity czas pozbawienia wolności nie był nieuzasadniony.

14. W wydanych w okresie od 8 kwietnia 2015 r. do 20 lipca 2016 r. postanowieniach w przedmiocie przedłużenia tymczasowego aresztowania skarżącej Sąd Apelacyjny w Gdańsku odwoływał się do incydentu z 2012 r., kiedy to skarżąca przypuszczalnie próbowała sprzedać 15 kilogramów złota osobie, która stała się świadkiem w postępowaniu. Sąd uznał za uzasadnione stwierdzenie, że ryzyko zakłócania przez skarżącą przebiegu postępowania nie było hipotetyczne, lecz całkowicie realne i oparte na konkretnych okolicznościach.

15. W postanowieniu z 18 stycznia 2018 r. w przedmiocie przedłużenia tymczasowego aresztowania skarżącej Sąd Apelacyjny w Gdańsku stwierdził, że do przesłuchania ciągle pozostało jeszcze około 130 świadków, w związku z czym dalsze aresztowanie skarżącej jest konieczne.

16. Postanowieniem z 9 stycznia 2019 r. Sąd Apelacyjny w Gdańsku zgodził się na przedłużenie tymczasowego aresztowania, ale jedynie do 15 lutego 2019 r., stwierdzając, iż dalsze aresztowanie nie będzie już uzasadnione, chyba że zaistnieją nowe okoliczności. Tymczasowe aresztowanie skarżącej ponownie przedłużono 12 lutego i 10 kwietnia 2019 r.

17. Skarżąca bezskutecznie składała zażalenia na wszystkie postanowienia w przedmiocie przedłużenia stosowanego wobec niej tymczasowego aresztowania. Wielokrotnie składała wnioski o uchylenie tymczasowego aresztowania i zastosowanie innych środków zapobiegawczych, w szczególności poręczenia majątkowego.

18. W dniu 23 września 2021 r. skarżącą zwolniono z aresztu.

C. Postępowanie sądowe

19. W dniu 20 maja 2019 r. Sąd Rejonowy w Gdańsku skazał skarżącą i jej byłego męża, M.P. W tym dniu sąd rozpoczął odczytywanie wyroku, które trwało do dnia 16 października 2019 r. Skarżąca została skazana na karę 12 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności. W lipcu 2020 r. sąd przygotował pisemne uzasadnienie wyroku, a skarżąca złożyła apelację.

20. W dniu 30 maja 2022 r. Sąd Apelacyjny w Gdańsku utrzymał w mocy wyrok sądu pierwszej instancji, ale obniżył karę wymierzoną skarżącej do 11 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności.

II. RELACJA Z T.R. I NARODZINY DZIECKA

A. Cięża i poród

21. W dniu zatrzymania, 15 kwietnia 2013 r., skarżąca uskarżała się na zły stan psychiczny. W dniu 17 kwietnia 2013 r. dyrektor zakładu karnego w Łodzi postanowił uwzględnić wniosek skarżącej i zastosował środki wzmożonej ochrony. Dyrektor zakładu zauważył, że chociaż do tej pory nie doszło do żadnych incydentów, sprawa skarżącej spotkała się jednak z dużym zainteresowaniem mediów, a niektórzy osadzeni lub ich rodziny mogli być ofiarami spółki A.

22. W okresie pozbawienia wolności skarżąca cierpiała na depresję i różne inne dolegliwości. W okresie, o którym mowa poniżej, skarżąca otrzymywała pomoc psychologiczną oraz leki, w tym środki antydepresyjne i psychotropowe.

23. Po lecie 2013 r. funkcjonariusz służby więziennej T.R. został wychowawcą oddziału na oddziale skarżącej. Zgodnie z zeznaniami skarżącej złożonymi przed prokuratorem rejonowym w Grudziądzu (zob. paragraf 37 poniżej) funkcjonariusz spotykał się z nią na każdy jej wniosek ze względu na jej depresyjny stan. Z czasem zauważyła jednak, że ich spotkania stały się regularne i długie oraz że to T.R. je inicjował. Podczas gdy na początku spotkania trwały 15 minut i miały miejsce tylko wtedy, gdy potrzebowała się z nim zobaczyć, później odbywały się one codziennie i trwały do dwóch godzin i 30 minut. Doprowadziło to do wrogości ze strony innych osadzonych na oddziale, ponieważ postrzegano skarżącą jako monopolizującą czas wychowawcy. Skarżąca była jednak zobowiązana do wykonywania poleceń wychowawcy i uczestniczenia w spotkaniach, na które ją zapraszał. Wychowawca był ponadto jedynym funkcjonariuszem, z którym osadzone miały jakikolwiek regularny kontakt, i nie było żadnej innej osoby, której skarżąca mogłaby poskarżyć się na jego zachowanie. Później funkcjonariusz zaczął przekraczać granice, co polegało na tym, że dotykał ubrań skarżącej, rozmawiał z nią czule i przytulał. Około lutego 2014 r., kiedy skarżąca przebywała w pomieszczeniu z funkcjonariuszem T.R., on popchnął ją na drzwi, dotknął jej piersi i pocałował w usta. Po tym zdarzeniu pozwolił jej opuścić pomieszczenie, gdy o to poprosiła. Kiedy skarżąca próbowała stawiać opór zalotom funkcjonariusza, T.R. powiedział, że nikt jej nie uwierzy, podkreślił swoją wysoką rangę i powiązania z dyrektorem zakładu karnego. Skarżąca tylko kilka razy spotkała dyrektora zakładu karnego, w obecności T.R., i dyrektor zawsze dawał do zrozumienia, że we wszystkich sprawach powinna najpierw rozmawiać z wychowawcą.

24. W kwietniu 2014 r. wychowawca skarżącej T. R. wezwał ją na spotkanie, podczas którego poinformował ją, że zmarł jej dziadek. Był to cios dla skarżącej, która była ze swoim dziadkiem bardzo zżyta. Zaczęła płakać i załamywać się. Funkcjonariusz zbliżył się do niej, zaczął ją całować, zdjął

jej spodnie i odbył z nią stosunek. Skarżąca była zaskoczona, przerażona i nie czuła się na tyle silna, by przeciwstawić się jego naleganiom i determinacji. Później funkcjonariusz kazał jej się ubrać i przestać płakać; wezwał kogoś, aby przyszedł i zabrał skarżącą, choć zwykle sam odprowadzał ją do celi. Skarżącą oficjalnie poinformowano o śmierci dziadka dopiero kilka dni później, po powrocie dyrektora zakładu karnego.

25. Spotkania skarżącej z wychowawcą T.R. odbywały się codziennie, a później wchodził on do jej celi, używając klucza, który sam zdobył. Skarżąca została przeniesiona do celi z tylko jedną inną osadzoną, która pracowała i w związku z tym była przez większość dnia nieobecna; T.R. powiedział skarżącej, że przeniesienia dokonano na jego prośbę. Wychowawca był życzliwy i miły dla skarżącej; był jedyną przyjazną i zainteresowaną osobą, z którą mogła rozmawiać. Wypytywał ją o wszystko i był zaangażowany we wszystkie aspekty jej codziennego życia, w tym w przekazywanie jej korespondencji i kierowanie jej do psychologa lub psychiatry.

26. Po powrocie T.R. z urlopu letniego skarżąca skontaktowała się z nim i poinformowała go, że nie chce kontynuować ich związku, nie podoba jej się ta relacja i nie ma siły jej utrzymywać. Funkcjonariusz T.R. był oburzony i zaczął ignorować skarżącą i jej prośby. T. R. zachował się również w sposób, który skarżąca postrzegała jako zagrożenie jej pogorszeniem jej sytuacji i okazywanie władzy, jaką miał nad nią. Chwalił się, że może ją przenieść do innej celi i że prawie popchnął inną osadzoną do samobójstwa. W pewnym momencie skarżąca przestała „walczyć” z T. R. i ponownie zaczęli regularnie odbywać stosunki seksualne. Dochodziło do nich, gdy skarżąca czuła się przygnębiona, po posiedzeniach, na których przedłużono jej tymczasowe aresztowanie lub gdy była z innego powodu zdenerwowana. Sytuacja ta trwała do końca listopada 2014 r., kiedy funkcjonariusz został przeniesiony na inny oddział.

27. W listopadzie 2014 r. skarżąca zaszła w ciążę podczas osadzenia w Zakładzie Karnym w Łodzi.

28. W dniu 1 kwietnia 2015 r. skarżącą przeniesiono do Zakładu Karnego w Grudziądzu, który posiada oddział dla kobiet w ciąży i po jej zakończeniu – do Domu Matki i Dziecka. Dzieci mogą przebywać w placówce wraz z matkami w pierwszych latach życia.

29. W dniu 12 sierpnia 2015 r. skarżąca urodziła syna, J. Skarżąca musiała poddać się zabiegowi cesarskiego cięcia, ponieważ życie dziecka było zagrożone.

30. W dniu 26 października 2018 r. Sąd Rejonowy w Gdańsku postanowił, że skarżąca powinna nadal sprawować bezpośrednią opiekę nad synem, któremu zezwolono na pobyt z nią w placówce penitencjarnej dla matek do 12 sierpnia 2019 r., kiedy to dziecko ukończyłoby cztery lata.

31. W dniu 30 stycznia 2020 r. Sąd Rejonowy w Gdańsku wydał postanowienie o ustanowieniu matki skarżącej opiekunem J.

B. Postępowanie karne przeciwko funkcjonariuszowi służby więziennej

32. W dniu 13 marca 2015 r. prokuratura wszczęła śledztwo w sprawie okoliczności zajścia w ciążę przez skarżącą w okresie pozbawienia wolności. Skarżąca uzyskała status pokrzywdzonej w postępowaniu; była reprezentowana przez wybranego przez siebie prawnika. Została przesłuchana przez prokuratora, ale odmówiła złożenia zeznań na temat okoliczności, w jakich zaszła w ciążę w zakładzie karnym.

33. Prokurator przesłuchiwał innych świadków, w szczególności wysokiego rangą funkcjonariusza Zakładu Karnego w Łodzi oraz dyrektora Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej, którzy wskazali funkcjonariusza T. R. jako najbardziej prawdopodobnego ojca dziecka skarżącej. Podejrzenia te opierały się w szczególności na notatkach psychologów, którzy poinformowali przełożonych T. R., że odbywa on codzienne, długotrwałe i nienadzorowane spotkania ze skarżącą. Prokurator zauważył ponadto, iż w ramach prowadzonego równoległe postępowania dyscyplinarnego wobec T. R. (zob. paragrafy 43-47 poniżej) ustalono, że funkcjonariusz nawiązał ze skarżącą kontakt o charakterze innym niż profesjonalne. W aktach dyscyplinarnych ujawniono sześć zdarzeń w okresie od sierpnia 2014 r. do stycznia 2015 r., w tym nieuprawnione zajmowanie się korespondencją skarżącej, organizowanie dla niej niezaplanowanych spotkań z psychiatrą, organizowanie codziennych i długotrwałych spotkań bez nadzoru oraz zabieranie kluczy do jej celi za zgodą innych funkcjonariuszy. Prokurator odnotował, że nie rejestrowano spotkań T. R. ze skarżącą, ponieważ odbywały się one w obrębie tego samego oddziału. Dochodziło do nich w biurze, które nie było objęte monitoringiem wideo, a regulamin zakładu karnego nie nakładał żadnych ograniczeń co do częstotliwości spotkań osadzonych z wychowawcą. Prokurator przesłuchiwał również funkcjonariusza T. R., który zaprzeczył jakimkolwiek intymnemu kontaktowi ze skarżącą.

34. W dniu 16 grudnia 2015 r. prokurator rejonowy w Łodzi umorzył śledztwo.

35. Prawnik skarżącej wniósł odwołanie, podnosząc w szczególności, że prokurator nie przeprowadził badania DNA w celu potwierdzenia ojcostwa funkcjonariusza T. R., który w międzyczasie został wskazany przez skarżącą jako ojciec jej dziecka. Prawnik podniósł ponadto, że wskazany funkcjonariusz został ukarany dyscyplinarnie za „nawiązanie niezgodnej z prawem relacji ze [skarżącą], próby organizowania z nią spotkań, umożliwianie sobie nieograniczonego i niekontrolowanego dostępu do [skarżącej] poprzez uzyskanie nieuprawnionego dostępu do kluczy do jej celi, wyrażanie nieuzasadnionego zainteresowania jej życiem osobistym, niezachowanie odpowiedniego dystansu do niej, celowe wprowadzanie w błąd i przekazywanie swoim przełożonym nieprawdziwych informacji na

temat okoliczności zajścia [przez skarżącą] w ciążę”. Ponadto skarżąca została wcześniej przesłuchana w warunkach, które uniemożliwiały jej wypowiedzenie się, ponieważ pozostawała osadzona w tej samej placówce, w której funkcjonariusz T. R. nadal pracował. Z tego powodu w marcu 2015 r. odmówiła podania jakichkolwiek szczegółów lub złożenia zeznań na temat tego, z kim i w jakich okolicznościach zaszła w ciążę.

36. W dniu 9 sierpnia 2016 r. Sąd Rejonowy w Łodzi (II Kp 243/16) uwzględnił odwołanie skarżącej i uchylił decyzję prokuratora.

37. W dniu 28 września 2016 r. skarżącą przesłuchiwał prokurator rejonowy w Grudziądzu (zob. paragrafy 23-26 powyżej zawierające szczegółowy opis zdarzeń podany przez skarżącą). Skarżąca wskazała, że po odkryciu ciąży pozostała w tym samym zakładzie karnym, w którym T. R. nadal pracował. Z tego powodu, gdy była przesłuchiwana przez prokuratora, nie była gotowa zeznawać przeciwko T. R. Funkcjonariusze służby więziennej i dyrektor zakładu karnego sugerowali jej milczenie; obwiniano ją za wpływ na administrację placówki mediów zainteresowanych jej ciążą, ponieważ w zakładzie karnym musiały zostać przeprowadzone różne kontrole wewnętrzne.

38. W dniu 7 października 2016 r. skarżąca ponownie zwróciła się do prokuratora o przeprowadzenie badania DNA jej syna w celu potwierdzenia ojcostwa T. R.

39. W dniu 27 września 2018 r. T. R. został postawiony w stan oskarżenia przed Sądem Rejonowym w Łodzi pod zarzutem przekroczenia uprawnień z art. 231 oraz wykorzystania seksualnego w sytuacji istnienia stosunku zależności z art. 199 § 1 Kodeksu karnego. W akcie oskarżenia stwierdzono, co następuje:

„[T. R. Oskarżono o to, że] w okresie od lutego do listopada 2014 r. w Łodzi, będąc funkcjonariuszem publicznym, wbrew przepisom [ustawy o Służbie Więziennej], poprzez nadużycie stosunku zależności osadzonej w związku z pełnieniem przez niego funkcji wychowawcy oddziału kontaktował się z pokrzywdzoną w celach innych niż wynikające z jego obowiązków służbowych i doprowadził pokrzywdzoną do poddania się czynnościom seksualnym, w tym czynnościom skutkującym ciążą osadzonej, a tym samym działał na szkodę interesu osobistego [skarżącej] i interesu publicznego przez niezapewnienie prawidłowego wykonywania środka zapobiegawczego wobec oskarżonej oraz podważenie autorytetu Służby Więziennej”.

40. W listopadzie 2018 r. skarżąca przystąpiła do postępowania w charakterze oskarżycielki posiłkowej.

41. W dniu 12 marca 2019 r. Sąd Rejonowy w Łodzi uznał funkcjonariusza T. R. za winnego przekroczenia uprawnień z art. 231 § 1 Kodeksu karnego oraz wykorzystania seksualnego w kontekście stosunku zależności z art. 199 § 1 Kodeksu karnego i skazał go na karę jednego roku pozbawienia wolności, z zawieszeniem jej wykonania na okres trzech lat. Sąd wymierzył grzywnę w wysokości 5 000 złotych (PLN) i orzekł wobec T. R. zakaz zajmowania stanowiska w Służbie Więziennej przez pięć lat. T. R. został uznany za winnego popełnienia zarzucanych mu czynów (zob.

paragraf 39 powyżej) z niewielką modyfikacją opisu przestępstwa, polegającą na dodaniu sformułowania „przekroczył swoje uprawnienia”.

42. Ponieważ strony nie odwołały się od wyroku, nie sporządzano pisemnego uzasadnienia, a wyrok stał się ostateczny w dniu 30 marca 2019 r.

C. Postępowanie dyscyplinarne

43. W dniu 27 listopada 2015 r. dyrektor Zakładu Karnego w Łodzi uznał T. R. za winnego popełnienia szeregu przewinień dyscyplinarnych, w tym utrzymywania niewłaściwych kontaktów ze skarżącą w okresie od września do listopada 2014 r., polegających na nadmiernym zainteresowaniu jej życiem osobistym, organizowaniu regularnych i długich spotkań z nią, interwencjach u lekarzy w celu zorganizowania dla niej wizyt lekarskich poza zwykłym zakresem swoich obowiązków, oraz naruszenia innych przepisów wewnętrznych dotyczących postępowania z osadzonymi (w tym postępowania z korespondencją skarżącej). Pomimo otrzymania oficjalnego zakazu jakichkolwiek kontaktów ze skarżącą funkcjonariusz odbył z nią w dniu 1 stycznia 2015 r. spotkanie, które trwało godzinę i 44 minuty. Funkcjonariusz naruszył przepisy wewnętrzne, ponieważ w okresie od września do 30 listopada 2014 r. używał specjalnego zestawu kluczy, dzięki któremu miał nieograniczony dostęp do celi skarżącej. Funkcjonariusz został również uznany za winnego korzystania z internetowych stron pornograficznych na swoim komputerze służbowym, a także innych stron internetowych niezwiązanych z jego obowiązkami zawodowymi, w szczególności w celu wyszukiwania informacji związanych z obliczaniem dni płodnych w cyklu rozrodczym człowieka oraz informacji o ciąży. W trakcie śledztwa funkcjonariusz celowo i świadomie wprowadził władze w błąd, co utrudniało ustalenie okoliczności, w jakich skarżąca zaszła w ciążę i skutkowało szczególnie negatywnym wizerunkiem Służby Więziennej.

44. Dyrektor uznał jednak, iż nie ma wystarczających dowodów, aby stwierdzić, że T. R. nadużył swojego stanowiska w celu utrzymywania ze skarżącą relacji innych niż wynikające z pełnionych przez niego obowiązków służbowych, w tym kontaktów intymnych, w wyniku których zaszła w ciążę. Dyrektor zauważył, że skoro skarżąca postanowiła nie ujawniać, kto jest ojcem dziecka, istniało domniemanie ojcostwa wobec jej męża.

Dyrektor wymierzył karę dyscyplinarną polegającą na przeniesieniu na niższe stanowisko służbowe (degradacja). Funkcjonariusz T. R. złożył odwołanie.

45. W dniu 15 stycznia 2016 r. Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w Łodzi uchylił decyzję w odniesieniu do większości naruszeń i nałożył na T. R. karę nagany.

46. W dniu 30 czerwca 2016 r. T. R. przestał być zatrudniony w Służbie Więziennej.

47. Fakt, że skarżąca zaszła w ciążę w okresie pozbawienia wolności, doprowadził do wszczęcia siedmiu innych postępowań dyscyplinarnych przeciwko funkcjonariuszom różnych stopni i pełniącym różne funkcje w Służbie Więziennej. Większość tych postępowań zakończyła się udzieleniem funkcjonariuszom nagan wydanych w różnych datach w 2015 r.

D. Postępowanie w sprawie ojcostwa

48. W dniu 1 czerwca 2016 r. Sąd Rejonowy w Gdańsku dopuścił powództwo męża skarżącej o zaprzeczenie ojcostwa dziecka. Skarżąca przyznała, że to funkcjonariusz służby więziennej, nie jej mąż, jest ojcem dziecka.

49. W dniu 5 lipca 2016 r. skarżąca wniosła pozew cywilny o ustalenie ojcostwa dziecka i pozbawienie ojca praw rodzicielskich. W bliżej nieokreślonym terminie pozew został rozpatrzony, a T. R. został uznany za ojca J. i pozbawiony praw rodzicielskich.

E. Proces skarżącej

50. W dniu 20 stycznia 2016 r. Sąd Okręgowy w Gdańsku zwrócił się do Zakładu Karnego w Grudziądzu z pytaniem o organizację opieki nad synem skarżącej w trakcie jej procesu, ponieważ dziecko mieszkało ze skarżącą w zakładzie karnym, a skarżąca karmiła je piersią. Rozprawę zaplanowano na dwa lub trzy dni w tygodniu w godz. 9.00–15.00. Z odpowiedzi dyrektora zakładu karnego wynikało, że skarżąca może skorzystać z następujących możliwości: nie stawiać się osobiście, ponieważ matki karmiące piersią mogą być uznane za niezdolne do udziału w postępowaniu z przyczyn medycznych, oddać dziecko pod opiekę członka rodziny lub brać udział w rozprawie za pośrednictwem urządzeń do wideokonferencji.

51. Skarżąca ponawiała swoje wnioski o obecność na rozprawach. Ponadto nie zgodziła się, aby jej rodzina opiekowała się jej dzieckiem podczas rozprawy, ponieważ dziecko nie znało nikogo poza nią, gdyż sąd odmówił jej zgody na widzenia rodzinne. Skarżąca najwyraźniej była przeciwna udziałowi w rozprawie za pośrednictwem łącza wideo.

52. Pierwszy termin rozprawy odbył się 21 marca 2016 r., a skarżąca była na niej obecna. Kolejne terminy odbyły się w marcu i kwietniu 2016 r. Skarżąca uczestniczyła w nich osobiście, a Zakład Karny w Grudziądzu zapewniał opiekę nad dzieckiem skarżącej podczas jej nieobecności.

53. W dniu 26 kwietnia 2016 r. skarżąca poinformowała sąd, że lekarz uznał ją za niezdolną do udziału w rozprawie ze względu na chorobę jej dziecka. Skarżąca była obecna na kolejnych terminach, 7 i 8 lipca 2016 r.

F. Dom Matki i Dziecka w Zakładzie Karnym w Grudziądzu

54. Rząd przedstawił następujące informacje na temat Domu Matki i Dziecka w Zakładzie Karnym w Grudziądzu. Placówka przeszła gruntowny remont w 2012 r. i dysponowała oddziałem ginekologicznym i położniczym oraz częścią sypialną, którą odnowiono w 2009 r. W placówce znajdowały się pokoje z łóżkami i łóżeczkami dla dzieci oraz dużymi balkonami; była ona wyposażona w bawialnię dla dzieci, telewizory, zabawki i pokoje dzieńne ze stolami i krzesłami. Osadzone miały dostęp do kuchni z lodówkami, kuchenkami mikrofalowymi i innym sprzętem, jak również do łazienek z prysznicami i wannami. Placówka posiadała pomieszczenia użytkowe, w tym pralnię i ogród z placem zabaw (w tym piaskownicą, zabawkami, huśtawkami i zjeżdżalnią), z których osadzone mogły korzystać w ciągu dnia. Skarżąca uczestniczyła w różnych kursach przygotowujących do porodu oraz opieki nad dzieckiem i karmienia piersią. Była objęta opieką psychologa i miała dostęp do pediatrii oraz innych lekarzy, w tym specjalistów z różnych dziedzin.

Osadzone ciężarne i matki karmiące miały prawo do otrzymywania dodatkowych paczek z żywnością i dłuższych widzeń rodzinnych.

55. Skarżąca nie złożyła żadnej skargi dotyczącej warunków osadzenia w Domu Matki i Dziecka.

III. WIDZENIA RODZINNE

56. W okresie od 11 maja 2013 r. do czerwca 2015 r. skarżącą regularnie odwiedzali matka, brat, bratowa i inni członkowie rodziny. Na widzenia zezwolił prokurator okręgowy, który zgodził się również na dłuższe widzenia. Po wniesieniu w czerwcu 2015 r. aktu oskarżenia przeciwko skarżącej do Sądu Okręgowego w Gdańsku wszystkie wnioski należało kierować do tego sądu.

57. W dniu 28 czerwca 2015 r. matka skarżącej złożyła wniosek o zezwolenie na widzenie ze skarżącą bez oddzielenia jej ekranem z pleksi. Wniosek został opatrzony odręczną adnotacją z 30 czerwca 2015 r. stanowiącą: „Nie wyrażam zgody na widzenie (świadek ma stawić się w sądzie)”.

58. W dniu 29 czerwca 2015 r. prawnik skarżącej złożył do sądu rozpoznającego sprawę wniosek o zezwolenie matce skarżącej na widzenie z nią w areszcie. Wniosek zawiera następującą odręczną adnotację: „Nie zgadzam się na widzenie [matki skarżącej], ponieważ jest ona ważnym świadkiem w sprawie.” Adnotacja opatrzona jest nieczytelnym podpisem i datą 6 sierpnia 2015 r.

59. W dniu 29 czerwca 2015 r. prawnik skarżącej zwrócił się do sądu o udzielenie jej bratowej zgody na obecność przy porodzie, pod warunkiem, że przybędzie ona na czas po otrzymaniu od zakładu karnego informacji

o rozpoczęciu porodu. Dokument złożony przez prawnika zawierał ponadto wnioski o zezwolenie skarżącej na otrzymanie od rodziny paczek zawierających środki higieniczne dla niej i dziecka oraz leki. Dokument ten jest opatrzony odrębną adnotacją wskazującą, że sąd odmownie rozpatrzył wniosek o zezwolenie na obecność bratowej przy porodzie. Sąd wyraził zgodę jedynie na otrzymanie przez skarżącą paczek od rodziny. W dniu 6 lipca 2015 r. Sąd Okręgowy w Gdańsku poinformował na piśmie prawnika skarżącej o tej decyzji.

60. W dniu 29 czerwca 2015 r. prawnik skarżącej zwrócił się do sądu o umożliwienie mu osobistego spotkania się ze skarżącą oraz o umożliwienie skarżącej kontaktu telefonicznego z nim w jego biurze. Dokument zawierający wniosek zawiera odrębną adnotację, że sąd odmownie rozpatrzył wniosek w zakresie, w jakim dotyczy on rozmów telefonicznych, ale zezwolił adwokatowi na osobiste spotkanie ze skarżącą. W dniu 6 lipca 2015 r. Sąd Okręgowy w Gdańsku poinformował prawnika skarżącej o tej decyzji.

61. W dniu 20 lipca 2015 r. bratowa skarżącej zwróciła się do sądu o zezwolenie na widzenie ze skarżącą w towarzystwie swojej córki, która jest chrześnicą skarżącej. Sędzia odmownie rozpatrzył ten wniosek w dniu 21 lipca 2015 r., podając jako uzasadnienie, że bratowa jest świadkiem w sprawie.

62. W dniu 22 lipca 2015 r. brat skarżącej zwrócił się do sądu o zezwolenie na widzenie ze skarżącą. Dokument zawierający wniosek zawiera odrębną adnotację, że wniosek rozpatrzono odmownie 23 lipca 2015 r.

63. W dniu 22 lipca 2015 r. Sąd Okręgowy w Gdańsku odmownie rozpatrzył wniosek o widzenie złożony w dniu 10 lipca 2015 r. przez matkę skarżącej.

64. Sąd wielokrotnie wyrażał zgodę na widzenie dla bratanicy skarżącej.

65. W dniu 24 sierpnia 2015 r. matka skarżącej zwróciła się do sądu o umożliwienie jej widzenia ze skarżącą i jej dzieckiem. Twierdziła, że złożyła już zeznania w sprawie i powołała się na prawo do nieskładania zeznań przeciwko bliskiemu krewnemu, odmawiając złożenia zeznań w sprawie. Na etapie postępowania przygotowawczego regularnie odwiedzała córkę, ponadto skarżąca właśnie urodziła jej wnuka i potrzebowała wsparcia swojej własnej matki. Wniosek ten rozpatrzono odmownie 28 sierpnia 2015 r. Sąd uznał, że okoliczności sprawy uzasadniają niestosowanie ogólnej zasady, zgodnie z którą osadzony ma prawo do jednego widzenia rodzinnego w miesiącu. Sąd zauważył również, że przechwycił napisaną przez skarżącą nielegalną notatką, na której było napisane „Mama”, co uzasadniało ocenę, iż skarżąca wykorzystywała spotkanie z matką, aby zakłócać postępowanie.

66. Prawniki skarżącej odwołali się od wyżej wspomnianej decyzji, podnosząc, że matka skarżącej nie była ważnym świadkiem w sprawie i że

wcześniej zezwalano jej na widzenia ze skarżącą. Prawnik dodał, iż formalne podstawy bycia świadkiem nie stanowią wystarczającego powodu do odmowy widzenia. Nie zgodził się również z twierdzeniem, że notatka skarżącej naruszała regulamin zakładu karnego, ponieważ odnosiła się wyłącznie do spraw prywatnych, była przeznaczona do wykorzystania w konsultacji z drugim prawnikiem skarżącej i nie miała zostać wyniesiona z zakładu karnego.

67. W dniu 16 września 2015 r. Sąd Okręgowy w Gdańsku oddalił zażalenie. W uzasadnionym orzeczeniu sąd stwierdził, że skarżąca próbowała nielegalnie przekazać notatkę swojej matce. Ponadto matka skarżącej była świadkiem w postępowaniu, co uzasadniało ograniczenie kontaktów między nią a skarżącą.

68. W dniu 23 listopada 2015 r. brat skarżącej poinformował sąd, że skorzysta z prawa do odmowy składania zeznań przeciwko bliskiemu krewnemu i nie zamierza zeznawać w sprawie. Jego oświadczenie zostało złożone przed notariuszem.

69. W dniu 30 listopada 2015 r. matka skarżącej złożyła identyczne oświadczenie przed notariuszem i tego samego dnia prawnik skarżącej zwrócił się do sądu o zezwolenie matce na widzenie ze skarżącą. Prawnik powtórzył, że matka skarżącej odmówiła złożenia zeznań przeciwko niej na etapie śledztwa i właśnie powtórzyła swoją odmowę. Nie było zatem podstaw do odmownego rozpatrzenia wniosku matki o widzenie ze skarżącą. Ponadto skarżąca cierpiała psychicznie w wyniku aresztowania, porodu i odizolowania od rodziny.

70. W dniu 23 grudnia 2015 r. sąd otrzymał opinię lekarską, w której stwierdzono, że skarżąca miała depresję i głębokie zaburzenia. Lekarz oświadczył, że potrzebuje ona leków antydepresyjnych, mogłaby je jednak przyjmować dopiero po zaprzestaniu karmienia piersią.

71. W dniu 7 stycznia 2016 r. prawnik skarżącej zwrócił się o zezwolenie matce na widzenie ze skarżącą. W dniu 18 stycznia 2016 r. adwokat ponowił wniosek i ponownie wniósł o formalne powiadomienie go o decyzji sądu. W dniu 22 stycznia 2016 r. sąd odmownie rozpatrzył wniosek, ale pismo to nie zawierało żadnego uzasadnienia. W dniu 8 lutego 2016 r. prawnik skarżącej zwrócił się do sądu o doręczenie jej decyzji wraz z pisemnym uzasadnieniem. Uzasadnienie zostało następnie dostarczone i stanowiło, że matka skarżącej jest wskazana jako świadek i że w przyszłości może ona cofnąć decyzję o odmowie składania zeznań. Prawnik skarżącej złożył zażalenie, ale Sąd Okręgowy w Gdańsku oddalił je w dniu 12 kwietnia 2016 r. W uzasadnionej decyzji sąd stwierdził, iż matka skarżącej była głęboko zaangażowana w działalność spółki A., a prawidłowy tok postępowania wymaga, aby nie spotykała się ze skarżącą. Ponieważ jednak w tym czasie matka skarżącej złożyła zeznania przed sądem rozpoznającym sprawę, powinna ponownie złożyć wniosek o widzenie rodzinne ze skarżącą.

72. Następnie wnioski o widzenia rodzinne nie były już rozpatrywane odmownie. W szczególności matce skarżącej przyznano prawo do widzeń przy stoliku w sposób umożliwiający bezpośredni kontakt w dniach 29 lipca, 5 września, 2 i 14 października oraz 6 listopada 2016 r. W 2017 r. pozytywnie rozpatrzono 11 wniosków o widzenie złożonych przez matkę i innych krewnych skarżącej.

WŁAŚCIWE RAMY PRAWNE

73. Kodeks karny w zakresie istotnym dla sprawy stanowi, co następuje:

Artykuł 231 § 1

„Funkcjonariusz publiczny, który, przekraczając swoje uprawnienia lub nie dopełniając obowiązków, działa na szkodę interesu publicznego lub prywatnego, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3”.

Artykuł 199 § 1

„Kto, przez nadużycie stosunku zależności lub wykorzystanie krytycznego położenia, doprowadza inną osobę do obcowania płciowego lub do poddania się innej czynności seksualnej albo do wykonania takiej czynności, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3”.

74. Przepisy Kodeksu cywilnego dotyczące tzw. dóbr osobistych stanowią, co następuje:

Artykuł 23

„Dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach”.

Artykuł 24 § 1

„Ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków [...]. Na zasadach przewidzianych w kodeksie może on również żądać zadośćuczynienia pieniężnego albo zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny”.

PRAWO

I. ZARZUCANE NARUSZENIE ART. 8 KONWENCJI W ODNIESIENIU DO WIDZEŃ RODZINNYCH

75. Skarżąca podniosła, że w trakcie tymczasowego aresztowania uniemożliwiano jej widzenia z wieloma członkami rodziny przez okres około roku, co stanowi naruszenie art. 8 Konwencji, który brzmi następująco:

„1. Każdy ma prawo do poszanowania swojego życia prywatnego i rodzinnego, swojego mieszkania i swojej korespondencji.

2. Niedopuszczalna jest ingerencja władzy publicznej w korzystanie z tego prawa z wyjątkiem przypadków przewidzianych przez ustawę i koniecznych w demokratycznym społeczeństwie z uwagi na bezpieczeństwo państwowe, bezpieczeństwo publiczne lub dobrobyt gospodarczy kraju, ochronę porządku i zapobieganie przestępstwom, ochronę zdrowia i moralności lub ochronę praw i wolności osób”.

76. Pismem z 9 lutego 2018 r. Rząd poinformował Trybunał, że zaproponował złożenie jednostronnej deklaracji w celu rozwiązania kwestii podniesionej w tej części skargi. Ponadto zwrócił się do Trybunału o skreślenie tej części skargi zgodnie z art. 37 Konwencji.

77. Deklaracja stanowiła, co następuje:

„Rząd niniejszym pragnie wyrazić – w drodze deklaracji jednostronnej – że uznaje, iż dopuścił się naruszenia art. 8 ust. 2 Konwencji w związku z ograniczeniami nałożonymi na widzenia rodzinne podczas tymczasowego aresztowania skarżącej. Jednocześnie Rząd oświadcza, iż jest gotów wypłacić skarżącej kwotę 1 500 EUR (tysiąc pięćset euro), którą uważa za rozsądną w świetle orzecznictwa Trybunału [...]. Kwota, o której mowa powyżej, ma pokryć wszelkie szkody majątkowe i niemajątkowe, jak również koszty i wydatki, i będzie wolna od jakichkolwiek należnych podatków. Kwota ta będzie płatna w terminie trzech miesięcy od daty zawiadomienia o decyzji podjętej przez Trybunał zgodnie z art. 37 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. W przypadku nieuregulowania należności w terminie trzech miesięcy Rząd zobowiązuje się do zapłaty odsetek zwykłych, naliczanych od momentu upływu tego terminu do chwili rozliczenia, według stopy równej marginalnej stopie procentowej Europejskiego Banku Centralnego obowiązującej w tym okresie, powiększonej o trzy punkty procentowe”.

78. Pismem z 4 kwietnia 2018 r. skarżąca wskazała, że nie jest usatysfakcjonowana warunkami deklaracji jednostronnej.

79. Trybunał przypomina, że art. 37 Konwencji stanowi, iż Trybunał może w każdej fazie postępowania zdecydować o skreśleniu skargi z listy spraw, jeżeli okoliczności prowadzą do jednego z wniosków określonych w ust. 1 lit. a, b lub c tego artykułu. W szczególności art. 37 ust. 1 lit. c umożliwia Trybunałowi skreślenie sprawy z listy, jeżeli

„z jakiegokolwiek innej przyczyny ustalonej przez Trybunał nie jest uzasadnione dalsze rozpatrywanie skargi”.

80. Trybunał powtarza również, że w pewnych okolicznościach może skreślić skargę zgodnie z art. 37 ust. 1 lit. c na podstawie deklaracji jednostronnej pozwanego Rządu, nawet jeżeli skarżący żąda dalszego prowadzenia sprawy.

81. Trybunał zbadał treść deklaracji w świetle zasad wynikających z jego orzecznictwa, w szczególności z wyroku *Tahsin Acar* (zob. *Tahsin Acar p. Turcji* (zastrzeżenie wstępne) [WI], nr 26307/95, §§ 75–77, ETPCz 2003-VI, *WAZA Sp. z o.o. p. Polsce* (dec.), nr 11602/02, 26 czerwca 2007 r. oraz *Sulwińska p. Polsce* (dec.), nr 28953/03, 18 września 2007 r.).

82. Trybunał ustalił w szeregu spraw, w tym w sprawach wniesionych przeciwko Polsce, swoją praktykę w zakresie skarg dotyczących naruszenia art. 8 Konwencji w związku z odmową udzielenia zgody na widzenia rodzinne osobom osadzonym (zob. *Piechowicz p. Polsce*, nr 20071/07, § 222, 17 kwietnia 2012 r., *Horych p. Polsce*, nr 13621/08, § 132, 17 kwietnia 2012 r. oraz *Dochnal p. Polsce*, nr 31622/07, § 97, 18 września 2012 r.).

83. Biorąc pod uwagę charakter twierdzeń zawartych w deklaracji Rządu, jak również proponowaną kwotę odszkodowania – która odpowiada kwotom przyznanym w podobnych sprawach – Trybunał uważa, że dalsze rozpatrywanie tej części skargi nie jest dłużej zasadne (art. 37 ust. 1 lit. c Konwencji).

84. Ponadto w świetle powyższych rozważań, a w szczególności biorąc pod uwagę jasne i obszerne orzecznictwo w tym zakresie, Trybunał jest przekonany, że poszanowanie praw człowieka określonych w Konwencji i jej protokołach nie wymaga od niego kontynuowania badania tej skargi (art. 37 ust. 1 *in fine*).

85. Wreszcie Trybunał podkreśla, że w przypadku nieprzestrzegania przez Rząd warunków jednostronnej deklaracji, ta część skargi może zostać ponownie wpisana na listę zgodnie z art. 37 ust. 2 Konwencji (zob. *Josipović p. Serbii* (dec.), nr 18369/07, 4 marca 2008 r.).

86. W związku z powyższym należy skreślić sprawę z listy w zakresie, w jakim odnosi się ona do zarzutu naruszenia art. 8 Konwencji w odniesieniu do widzeń rodzinnych.

II. ZARZUCANE NARUSZENIE ART. 5 UST. 3 KONWENCJI

87. Skarżąca podniosła na gruncie art. 5 ust. 3 Konwencji, że okres jej tymczasowego aresztowania był nadmiernej długości.

Art. 5 ust. 3 Konwencji w odpowiednim zakresie stanowi:

„Każdy zatrzymany lub aresztowany zgodnie z postanowieniami ustępu 1 lit. c) niniejszego artykułu [...] ma prawo być sądzony w rozsądnym terminie albo zwolniony na czas postępowania. Zwolnienie może zostać uzależnione od udzielenia gwarancji zapewniających stawienie się na rozprawę”.

A. Dopuszczalność

88. Trybunał zauważa, że zarzut ten nie jest w sposób oczywisty nieuzasadniony w rozumieniu art. 35 ust. 3 lit. a Konwencji. Ponadto zauważa, że skarga w tym zakresie nie jest niedopuszczalna na żadnym innym gruncie. Musi zatem zostać uznana za dopuszczalną.

B. Meritum

1. Stanowiska stron

89. Skarżąca podniosła, że długość tymczasowego aresztowania była nadmierna i nieuzasadniona. Aresztowanie przedłużano nawet po przesłuchaniu wszystkich świadków. Władze opierały się głównie na surowości ewentualnej kary i odrzuciły wszystkie wnioski o zastosowanie innego środka zapobiegawczego w celu zapewnienia obecności skarżącej podczas procesu.

90. Rząd podniósł, że w niniejszej sprawie spełnione zostały wszystkie przesłanki zastosowania i przedłużania stosowania tymczasowego aresztowania. Podstawą zastosowania wobec skarżącej tymczasowego aresztowania było uzasadnione podejrzenie popełnienia przez nią zarzucanych jej przestępstw. Postępowanie było szczególnie złożone i prowadzone z należytą starannością. Rząd zwrócił uwagę na fakt, że akta sprawy składały się z ponad 15 000 tomów, przy czym każdy z nich liczył 200 stron, oraz że wartość strat poniesionych przez około 18 000 pokrzywdzonych w wyniku działania systemu piramidy spółki A. oszacowano na łączną kwotę 850 000 000 PLN. Tymczasowe aresztowanie skarżącej było konieczne ze względu na ryzyko ucieczki lub prób wywarcia wpływu na świadków. Ponadto charakter zarzucanych jej przestępstw oraz surowość przewidywanej kary uzasadniały cały okres jej tymczasowego aresztowania.

2. Ocena Trybunału

91. Tymczasowe aresztowanie skarżącej rozpoczęło się w dniu 15 kwietnia 2013 r., kiedy została zatrzymana (zob. paragraf 9 powyżej). W dniu 20 maja 2019 r. Sąd Rejonowy w Gdańsku wydał wobec niej wyrok skazujący (zob. paragraf 19 powyżej). Od tego dnia skarżąca była pozbawiona wolności „w wyniku skazania przez właściwy sąd” w rozumieniu art. 5 ust. 1 lit. a, w związku z czym okres następujący po tej dacie nie wchodzi w zakres art. 5 ust. 3 (por. *Kudła p. Polsce* [WI], nr 30210/96, § 104, ETPCz 2000-XI).

92. W związku z tym rozpatrywany okres wynosił sześć lat, jeden miesiąc i pięć dni.

93. Trybunał powtarza, że ogólne zasady dotyczące prawa do bycia „sądzonym w rozsądnym terminie albo zwolnionym na czas postępowania”, zagwarantowanego w art. 5 ust. 3 Konwencji zostały przedstawione w szeregu wcześniejszych wyroków (zob. m.in. *Kudła*, cyt. pow., §§ 110 i nast., *McKay p. Zjednoczonemu Królestwu* [WI], nr 543/03, §§ 41–44, ETPCz 2006-X i przytoczone tam orzecznictwo oraz ostatnio *Buzadji p. Republice Mołdawii* [WI], nr 23755/07, §§ 84–91, 5 lipca 2016 r.).

94. Orzekając o stosowaniu wobec skarżącej tymczasowego aresztowania w trakcie postępowania przeciwko niej, oprócz uzasadnionego podejrzenia popełnienia przez skarżącą przestępstw władze stale opierały się na trzech głównych podstawach, a mianowicie: 1) poważnym charakterze zarzucanych jej przestępstw; 2) surowości kary, która jej groziła oraz 3) potrzebie zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania, biorąc pod uwagę ryzyko, że skarżąca może zakłócić jego przebieg (zob. paragraf 13 powyżej).

95. Skarżącej zarzucono popełnienie szeregu przestępstw związanych z udzielaniem pomocy małżonkowi w utworzeniu i prowadzeniu spółki A., która była piramidą finansową. Jej działania obejmowały podpisywanie określonych umów depozytów na rzecz spółki oraz udział w zarządzaniu finansami spółek, w których była prezesem zarządu (zob. paragraf 7 powyżej).

96. Trybunał przyjmuje argument, że uzasadnione podejrzenie popełnienia przez skarżącą wyżej wspomnianych poważnych przestępstw mogło uzasadniać jej początkowe aresztowanie. Przypomina, że utrzymywanie się uzasadnionego podejrzenia, iż osadzony popełnił przestępstwo, jest warunkiem *sine qua non* zasadności jego dalszego aresztowania. Jednak gdy krajowe organy sądowe badają najpierw, „niezwłocznie” po zatrzymaniu, czy wobec zatrzymanego należy zastosować tymczasowe aresztowanie, podejrzenie to nie jest już wystarczające, a organy muszą również podać inne istotne i wystarczające podstawy uzasadniające pozbawienie wolności. Tymi innymi podstawami mogą być ryzyko ucieczki, ryzyko wywierania wpływu na świadków lub manipulacji materiałem dowodowym, ryzyko zмовy, ryzyko ponownego popełnienia przestępstwa lub ryzyko zakłócenia porządku publicznego i związana z tym potrzeba zabezpieczenia osadzonego (zob. *Buzadji*, cyt. pow., §§ 87-88 i 101-102 i przytoczone tam orzecznictwo).

97. Zdaniem władz prawdopodobieństwo wymierzenia skarżącej surowej kary było podstawowym powodem jej dalszego aresztowania. Trybunał przypomina jednak, że o ile surowość grożącej kary jest istotnym elementem przy ocenie ryzyka ucieczki lub ponownego popełnienia przestępstwa, o tyle ciężar zarzutów nie może sam w sobie uzasadniać stosowania tymczasowego aresztowania przez długi okres (zob. *Micha p. Polsce*, nr 13425/02, § 49, 4 maja 2006 r.). Ponadto ryzyko wywierania wpływu na świadków nie może opierać się wyłącznie na prawdopodobieństwie wymierzenia surowej kary,

lecz musi być powiązane z konkretnymi okolicznościami faktycznymi (zob. *Buzadji*, cyt. pow., § 224 i przytoczone tam orzecznictwo).

98. W związku z tym Trybunał zauważa, iż przez cały sześciolatek okres tymczasowego aresztowania władze w dużym stopniu opierały się na ryzyku manipulowania przez skarżącą materiałem dowodowym, odnosząc się przede wszystkim do prawdopodobieństwa wymierzenia surowej kary. Przez okres jednego roku, do dnia 20 lipca 2016 r., sądy dodatkowo powoływały się na zdarzenie, które przypuszczalnie miało miejsce w 2012 r., przed zatrzymaniem skarżącej (zob. paragraf 14 powyżej). Trybunał stwierdza zatem, że domniemane ryzyko wywierania przez skarżącą wpływu na świadków lub manipulowania materiałem dowodowym nie zostało należycie ponownie ocenione na późniejszych etapach postępowania karnego (zob. *Merabishvili p. Gruzji* [WI], nr 72508/13, § 222, 28 listopada 2017 r. i przytoczone tam orzecznictwo).

99. Trybunał odnotowuje ponadto konieczność zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania, w szczególności z uwagi na objętość materiału dowodowego i liczbę domniemych pokrzywdzonych. Trybunał przyznaje również, że postępowanie było wyjątkowo skomplikowane; w szczególności wiązało się z koniecznością przesłuchania ponad 18 000 pokrzywdzonych i około 400 innych świadków. Chociaż wszystkie powyższe czynniki i powody, na których oparły się sądy krajowe, mogły uzasadniać nawet stosunkowo długi okres aresztowania, nie uprawniały one jednak sądów krajowych do przedłużania aresztowania skarżącej, gdy tych czynników i powodów, choć istotnych, nie można już było uznać za wystarczające.

100. Mając powyższe na względzie, nawet biorąc pod uwagę fakt, że sądy stały przed szczególnie trudnym zadaniem prowadzenia postępowania w złożonej sprawie dotyczącej piramidy finansowej, Trybunał stwierdza, że całkowity okres pozbawienia wolności skarżącej był nadmierny, gdyż sądy krajowe oparły się na powodach, których nie można uznać za „wystarczające” do uzasadnienia całego jego czasu trwania.

101. W związku z powyższym doszło do naruszenia art. 5 ust. 3 Konwencji.

III. ZARZUCANE NARUSZENIE ART. 3 KONWENCJI W ODNIESIENIU DO ZAJŚCIA PRZEZ SKARŻĄCĄ W CIĄŻĘ W OKRESIE POZBAWIENIA WOLNOŚCI

102. Skarżąca podniosła zarzut, że zaszła w ciężę w Zakładzie Karnym w Łodzi w okolicznościach stanowiących naruszenie art. 3 Konwencji, który brzmi następująco:

„Nikt nie może być poddany torturom ani niehumanitarnemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu”.

Dopuszczalność*1. Stanowiska stron*

103. Rząd wyraził zastrzeżenie wstępne co do niewyczerpania środków krajowych, ponieważ skarżąca nie zgłosiła władzom więziennym ani prokuratorom żadnych nieprawidłowości w zachowaniu T. R. W okresie pozbawienia wolności skarżąca regularnie była doprowadzana na rozprawę i spotkania z prokuratorami, w trakcie których powinna była złożyć skargę na T. R. Po drugie, skarżąca nie wniosła powództwa cywilnego na podstawie art. 23 i 24 Kodeksu cywilnego z tytułu naruszenia jej dóbr osobistych w związku z jej zarzutami dotyczącymi wykorzystywania i złego traktowania przez funkcjonariusza służby więziennej w odniesieniu do okoliczności, które doprowadziły do zajścia przez skarżącą w ciążę w okresie pozbawienia wolności.

104. W drugim zestawie uwag, przedstawionym w dniu 20 listopada 2020 r., Rząd podniósł argument, że prawomocnym wyrokiem z 12 marca 2019 r. sąd krajowy uznał funkcjonariusza służby więziennej za winnego popełnienia dwóch przestępstw z Kodeksu karnego. Funkcjonariusz ten został skazany na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem, grzywnę i zakaz zajmowania jakiegokolwiek stanowiska w Służbie Więziennej przez okres pięć lat. W postępowaniu przeciwko T. R. skarżąca miała status pokrzywdzonej i została oskarżycielką posiłkową, ale nie odwołała się od wyroku. Rząd podkreślił, że wyżej wspomniany wyrok skazujący, wydany przez sąd krajowy, stanowi uznanie naruszenia praw skarżącej w zakresie, w jakim funkcjonariusz służby więziennej przekroczył swoje uprawnienia i nadużył stosunku zależności, aby doprowadzić skarżącą do obcowania płciowego skutkującego ciążą. W wyniku tego wyroku skazującego, od którego nie wniesiono apelacji, skarżąca nie może podnosić, że jest ofiarą naruszenia art. 3 Konwencji.

105. Skarżąca pierwotnie podnosiła, że została potraktowana w sposób niehumanitarny i poniżający przez funkcjonariusza służby więziennej T. R., co skutkowało jej zajściem w ciążę. Zarzucała również nieskuteczność śledztwa w sprawie okoliczności zajścia przez nią w ciążę, ponieważ prokurator nie przeprowadził wszystkich niezbędnych czynności i w dniu 16 grudnia 2015 r. umorzył śledztwo. Jej zarzuty wobec funkcjonariusza służby więziennej były poważne i mogły zostać łatwo udowodnione, ponieważ zgodziła się na badanie DNA swojego syna i wskazała funkcjonariusza, z którym zaszła w ciążę. W dniu 28 września 2016 r. skarżąca opisała również prokuratorowi, w jaki sposób funkcjonariusz T. R. wykorzystał jej zależność, zły stan psychiczny i izolację, co doprowadziło ją do poddania się czynnościom seksualnym z nim.

106. W drugim zestawie uwag, przedstawionym w dniu 6 listopada 2020 r., skarżąca twierdziła, że gdyby nie determinacja jej i jej prawnika, funkcjonariusz nie zostałby ukarany za swoje czyny. Odniosła się do

ostatecznego skazania T. R. w postępowaniu karnym, które zakończyło się 12 marca 2019 r. Nie wskazała wyraźnie, czy w związku ze skazaniem go podtrzymuje zarzuty na podstawie art. 3 Konwencji. Nie ponowiła również pierwotnego zarzutu, że śledztwo w sprawie okoliczności zajścia przez nią w ciążę w czasie osadzenia nie było skuteczne.

2. Ocena Trybunału

107. Trybunał przypomina, że to władze krajowe w pierwszej kolejności powinny naprawić naruszenie Konwencji. Stąd na wszystkich etapach postępowania przed Trybunałem istotne jest pytanie, czy skarżący może twierdzić, że jest ofiarą zarzucanego naruszenia. Decyzja lub środek korzystny dla skarżącego nie wystarcza, co do zasady, by pozbawić go statusu „ofiary” w myśl art. 34 Konwencji, chyba że władze krajowe przyznały - w sposób wyraźny lub co do istoty - naruszenie Konwencji, a następnie je naprawiły (zob. m.in. *Gäfgen p. Niemcom* [WI], nr 22978/05, §§ 115–119, ETPC 2010 i przytoczone tam orzecznictwo). W przypadkach umyślnego złego traktowania przez funkcjonariuszy państwowych z naruszeniem art. 3 Trybunał wielokrotnie stwierdzał, że do zapewnienia wystarczającego zadośćuczynienia konieczne są dwa środki. Po pierwsze, władze państwowe muszą przeprowadzić dokładne i skuteczne śledztwo, które może doprowadzić do identyfikacji i ukarania osób odpowiedzialnych. Po drugie, w stosownych przypadkach wymagane jest przyznanie skarżącemu odszkodowania lub przynajmniej możliwości dochodzenia i uzyskania odszkodowania za szkodę, którą skarżący poniósł w wyniku złego traktowania (*ibid.*, § 116).

108. Co się tyczy wymogu przeprowadzenia dokładnego i skutecznego śledztwa, Trybunał zauważa, że skarżąca przedstawiła poważne zarzuty dotyczące przemocy wobec niej podczas pobytu w Zakładzie Karnym w Łodzi. Funkcjonariusz służby więziennej, jej wychowawca, utrzymywał z nią stosunki seksualne przez wiele miesięcy, co doprowadziło do zajścia przez nią w ciążę. Władze krajowe wszczęły śledztwo niezwłocznie, w dniu 13 marca 2015 r. Chociaż początkowo prokurator umorzył postępowanie w dniu 16 grudnia 2015 r., zostało ono wznowione w dniu 9 sierpnia 2016 r. po wniesieniu odwołania przez skarżącą. Funkcjonariusz T. R. został oskarżony w dniu 27 września 2018 r. i skazany przez Sąd Rejonowy w Łodzi w dniu 12 marca 2019 r. Sąd uznał go za winnego przestępstwa przekroczenia uprawnień z naruszeniem art. 231 § 1 Kodeksu karnego oraz wykorzystywania seksualnego w kontekście stosunku zależności, zabronionego przez art. 199 § 1 Kodeksu karnego. Funkcjonariusz T. R. został skazany na karę pozbawienia wolności w zawieszeniu, grzywnę i zakaz zajmowania stanowiska w Służbie Więziennej przez pięć lat (zob. paragraf 41 powyżej). Skarżąca aktywnie uczestniczyła w postępowaniu i została oskarżycielką posiłkową, ale zdecydowała się nie wnosić apelacji od wyroku Sądu Rejonowego w Łodzi. Trybunał stwierdza zatem, że skarżąca

uznała, iż sąd krajowy poddał sprawę starannej analizie i nie wymierzył zbyt łagodnej kary.

109. Analizując odpowiedź władz na zarzuty skarżącej, Trybunał będzie musiał rozważyć wszelkie inne przewidziane prawem środki, które mogłyby stanowić środek prawny pozwalający ustalić fakty, pociągnąć winnych do odpowiedzialności i zapewnić ofierze odpowiednie naprawienie szkody (zob. *Nicolae Virgiliu Tănase p. Rumunii* [WI], nr 41720/13, § 169, 25 czerwca 2019 r.). W związku z tym Trybunał zwraca uwagę na szereg postępowań dyscyplinarnych, które wszczęto w krótkim czasie po przedmiotowych wydarzeniach. Zakończyły się one nałożeniem kar dyscyplinarnych na funkcjonariusza T. R., a także na sześciu innych funkcjonariuszy służby więziennej różnej rangi (zob. paragrafy 43-47 powyżej).

110. W związku z powyższym Trybunał uważa, że państwo wywiązało się z obowiązku proceduralnego wynikającego z art. 3 Konwencji w zakresie przeprowadzenia skutecznego śledztwa (zob. *Murdalovy p. Rosji*, nr 51933/08, § 91, 31 marca 2020 r.).

111. Trybunał zauważa wreszcie, że skarżąca mogła dochodzić odszkodowania od funkcjonariusza T. R. lub Skarbu Państwa, w szczególności na podstawie art. 23 w związku z art. 24 § 1 Kodeksu cywilnego (zob. paragraf 74 powyżej). Postępowanie cywilne, w przypadku powodzenia, mogło doprowadzić do przyznania odpowiedniego zadośćuczynienia (zob. *mutatis mutandis Kornicka-Ziobro p. Polsce*, nr 23037/16, § 82, 20 października 2022 r.). Skarżąca nie przedstawiła żadnych informacji na temat tego, dlaczego nigdy nie dochodziła odszkodowania za naruszenie jej dóbr osobistych w związku z zarzucanym złym traktowaniem.

112. W świetle powyższych ustaleń Trybunał podtrzymuje stanowisko Rządu dotyczące utraty statusu ofiary przez skarżącą. Ta część skargi jest zatem niezgodna *ratione personae* z postanowieniami Konwencji w rozumieniu art. 35 ust. 3 lit. a i musi zostać odrzucona zgodnie z art. 35 ust. 4.

IV. INNE ZARZUCANE NARUSZENIA KONWENCJI

113. W końcu skarżąca podniosła zarzut na gruncie art. 3 i 8 Konwencji dotyczący opieki prenatalnej i poporodowej otrzymanej przez nią i jej dziecko w areszcie śledczym. Skarżąca zarzuciła ogólnie, że podczas pobytu z dzieckiem w Domu Matki i Dziecka w Grudziądzu musiała przestrzegać wielu zasad pod groźbą kar dyscyplinarnych.

Skarżąca zarzuciła również, że zaoferowano jej niewystarczającą pomoc w opiece nad synem podczas rozprawy w latach 2016 i 2017 oraz że konieczność opuszczania dziecka na długie okresy z powodu obecności na rozprawie spowodowała u niej udrękę i obawę o dobro dziecka.

114. Rząd podniósł, że skarżąca nie wyczerpała środków krajowych w związku z zarzutami dotyczącymi warunków jej opieki prenatalnej i późniejszego osadzenia wraz z dzieckiem. W szczególności nie złożyła skargi do dyrektora zakładu karnego ani nie wystąpiła z roszczeniem cywilnoprawnym o odszkodowanie w czasie osadzenia lub po zwolnieniu. Rząd przedstawił szczegółowe informacje na temat organizacji i wyposażenia specjalnego oddziału dla matek z dziećmi w Zakładzie Karnym w Grudziądzu (zob. paragraf 54 powyżej). Rząd twierdził, że warunki te były bardzo dobre i zaspokajały wszystkie potrzeby matek z małymi dziećmi. Ponadto wprowadzono szereg rozwiązań umożliwiających skarżącej udział w rozprawie, a dziecko w jednostce penitencjarnej dla matek przebywało pod opieką pielęgniarki; inne możliwości oferowane skarżącej obejmowały zwolnienie dziecka pod opiekę matki skarżącej lub umożliwienie udziału skarżącej w rozprawie za pośrednictwem łącza wideo.

115. Trybunał przyjmuje do wiadomości przedstawiony przez Rząd opis warunków w Domu Matki i Dziecka w Zakładzie Karnym w Grudziądzu. Uznaje, że skarżąca nie podniosła żadnego konkretnego zarzutu w odniesieniu do opieki zapewnianej jej przez władze więzienne podczas ciąży lub w późniejszym okresie i nie uzasadniła swoich zarzutów na podstawie Konwencji. Ponadto skarżąca nie wniosła do władz krajowych żadnych skarg dotyczących opieki prenatalnej i poporodowej nad nią i jej dzieckiem.

116. W świetle wszystkich posiadanych dokumentów i w zakresie, w jakim kwestie będące przedmiotem skargi należą do jego kompetencji, Trybunał uznaje, że nie wskazują one na wystąpienie jakiegokolwiek naruszenia praw i wolności określonych w Konwencji i jej Protokołach. Nie zachodzi zatem potrzeba zajęcia się zastrzeżeniem Rządu dotyczącym niewyczerpania środków krajowych.

117. W związku z tym pozostała część skargi jest w sposób oczywisty nieuzasadniona i podlega odrzuceniu zgodnie z art. 35 ust. 3 lit. a i art. 35 ust. 4 Konwencji.

V. ZASTOSOWANIE ART. 41 KONWENCJI

118. Art. 41 Konwencji stanowi:

„Jeżeli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie Konwencji lub jej Protokołów, oraz jeżeli prawo wewnętrzne zainteresowanej Wysokiej Układającej się Strony pozwala tylko na częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał orzeka, gdy zachodzi taka potrzeba, o przyznaniu słusznego zadośćuczynienia pokrzywdzonej stronie”.

A. Szkoda

119. Skarżąca domagała się kwoty 1 000 000 euro (EUR) tytułem zadośćuczynienia za szkodę niemajątkową.

120. Rząd zakwestionował te roszczenia i uznał je za nadmierne.

121. Trybunał przyznaje skarżącej kwotę 6 500 EUR, plus wszelkie należne podatki, tytułem zadośćuczynienia za szkodę niemajątkową.

B. Koszty i wydatki

122. Skarżąca nie wystąpiła z roszczeniem w przedmiocie kosztów i wydatków poniesionych przed sądami krajowymi lub Trybunałem. Nie ma zatem potrzeby zasądzania jakiegokolwiek kwoty z tego tytułu.

Z TYCH WZGLĘDÓW TRYBUNAŁ JEDNOGŁOŚNIE

1. *przyjmuje do wiadomości* warunki deklaracji jednostronnej pozwanego Rządu w odniesieniu do zarzutu z art. 8 Konwencji w kwestii wizyt rodzinnych oraz sposobów zapewnienia zgodności z zobowiązaniami, o których mowa w tym postanowieniu;
2. *postanawia* skreślić z listy spraw skargę w zakresie, w jakim odnosi się ona do powyższego zarzutu, zgodnie z art. 37 ust. 1 lit. c Konwencji;
3. *uznaje* skargę na gruncie art. 5 ust. 3 Konwencji dotyczącą czasu trwania tymczasowego aresztowania skarżącej za dopuszczalną, zaś pozostałą część skargi za niedopuszczalną;
4. *uznaje*, że doszło do naruszenia art. 5 ust. 3 Konwencji;
5. *uznaje*,
 - (a) że pozwane państwo winno, w terminie trzech miesięcy od daty, w której niniejszy wyrok stanie się ostateczny zgodnie z art. 44 ust. 2 Konwencji, uiścić na rzecz skarżącej kwotę 6 500 EUR (sześć tysięcy pięćset euro), plus wszelkie należne podatki, tytułem zadośćuczynienia za szkodę niemajątkową, przeliczoną na walutę pozwanego państwa według kursu obowiązującego w dniu płatności;
 - (b) że od upływu wyżej wskazanego terminu trzech miesięcy aż do momentu uregulowania należności, należne będą odsetki zwykłe od określonej powyżej kwoty, naliczone według stopy równej marginalnej stopie procentowej Europejskiego Banku Centralnego obowiązującej w tym okresie, powiększonej o trzy punkty procentowe;

WYROK K.P. PRZECIWKO POLSCE

6. *oddala* pozostałą część roszczenia skarżącej dotyczącą słusznego zadośćuczynienia.

Sporządzono w języku angielskim i obwieszczono pisemnie 26 października 2023 r., zgodnie z Regułą 77 §§ 2 i 3 Regulaminu Trybunału.

Liv Tigerstedt
Zastępca Kanclerza

Marko Bošnjak
Przewodniczący